

ЉУБО ПЕЈАНОВИЋ *

Висока школа за правне и пословне студије

Нови Сад

МИЛЕ РАКИЋ

Институт за политичке студије

Београд

УДК 323(497.11):321.011

Прегледни рад

Примљен: 17.01.2013

Одобрен: 05.02.2013

ПЕРЦЕПЦИЈА ПОЈЕДИНИХ ДЕМОКРАТСКИХ КАПАЦИТЕТА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

Сажетак: Рад је заснован на резултатима истраживања спроведеног током 2011. прве половине 2012. године међу студентима приватних Универзитета у Новом Саду и Нишу. Циљ је био сазнати ставове студената и њихову перцепцију улоге демократских институција, њихових капацитета у изградњи политичко-безбедносне и привредне стабилности у Републици Србији. Један од циљева истраживања било је и утврђивање степена подршке, односно става студената према раду државних институција у Србији на путу ка европским интеграцијама, као и о евентуалним интеграцијама у војне савезе. Обзиром да аутори нису раније вршили идентична истраживања, као и чињеница да се радило о релативно ограниченом узорку анкетираних није било могуће вршити компарацију добијених резултата. Дакле, ради се о резултатима са првог истраживања од неколико планираних истраживања. Валидност добијених резултата моћи ће се одредити тек анализом и поређењем добијених резултата накнадно спроведених анкетања. Чињеница је да добијени резултати истраживања недвосмислено указују на уједначеност ставова студената по многим питањима из анкете која се односе на рад и улогу актуелних демократски изабраних креатора (институција) политике, привреде и безбедности како унутар, тако и изван граница Србије.

Кључне речи: политичке институције, интеграција, ставови, капацитети, безбедност, демократија

---

* pejanovicljubo@gmail.com

** Овај текст је настао као део рада у оквиру пројекта бр. 179009, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије

Доласком на власт Демократске опозиције Србије (05.10.2000. године) створили су се услови за промену до-тадашње државне политике. Истовремено су створени и услови за промене у институционалном смислу у Републици Србији. Такође, доласком демократске власти створени су услови, што је убрзо и реализовано, за стварањем нове Стратегије националне безбедности и Стратегије одбране Републике Србије. Оно што је нарочито индикативно у тим демократским променама са аспекта безбедности свакако је настанак и развој парламентарне (демократске) контроле безбедности и нарочито њеног сегмента - одбране. Након ових промена дошло је до значајних промена и у организовању, функционисању, оспособљавању субјеката безбедности, а индикативна је промена и утицај политике на безбедност земље схваћене у њеном најширем појмовном значењу. Најзначајнијим променама, у том смислу, чини се оријентисаност ка сарадњи са међународним институцијама безбедности и одбране и стварање неопходних услова за међународне безбедносне интеграције са тежњом да се Република Србија учлани у наднационални савез, односно да постане чланица Европске уније. Тако се данас лако може уочити изражено залагање и настојање чланова актуелне владе Србије да Србија постане и чланица НАТО савеза. При томе свакако је од не малог значаја да је она већ постала чланица „Партнерства за мир”.

Данас, након протеклих догађаја који су знатно утицали на политику, тј. креирање пре свега, политичког стања у Србији, од којих је свакако најважнија агресија на СРЈ од стране НАТО-а, може се закључити да је трасиран пут ка модерном и демократском развоју земље. Значајан утицај на креирање унутрашњег стања у земљи остварен је и актом отцепљења Црне Горе. Међутим, у последње време перманентан утицај на политику, привреду па тако и на безбедност Србије остварује се појавом сепаратизма и оружане побуне на Косову и Метохији, обилато помаганим од стране неких западних држава, а очигледно и неких држава чланица Европске уније. Обзиром да се за савремени развој земље данас априори прихвата тзв. западни модел изградње и уређења земље чињеница је да на том путу настаје и одређена проблематика, односно разлика између традиционалног и новог схватања концепта организовања и уређења Србије. У таквим условима неопходним се чинило утврдити ставове грађана, тачније дела студентске популације према актуелној политици, односно активностима демократских државних институција Србије које су биле главни актери креирања протеклих,

а свакако и будућих догађаја од изузетног значаја за даљи развој политике, привреде и безбедност Србије.

У том смислу нарочито је значајан став и оцена, тј. перцепција студената према улози владе Србије и демократских институција у настојању да Србија евентуално постане чланица војног савеза – НАТО-а, али и наднационалног савеза - Европске уније.

Ово тим пре што усвојена „Стратегија националне безбедности Републике Србије”¹ представља израз сагласности релевантних политичких чинилаца, државних институција, организација цивилног друштва и грађана при утврђивању општег приступа и начина остваривања заштите националних интереса, у складу са актуелним и процењеним изазовима, ризицима и претњама по безбедност Републике Србије.

Стратегија је заснована на савременим теоријским сазнањима у области безбедности, националним искуствима и безбедносним потребама друштва, као и искуствима других држава у креирању капацитета националне безбедности и решавању најзначајнијих врста и облика ризика и претњи безбедности. Стратегија националне безбедности је документ којим се међународној и домаћој јавности транспарентно стављају на увид кључна стратешка опредељења у јачању и изградњи укупних капацитета националне безбедности и изражава опредељеност Републике Србије да активно доприноси изградњи и унапређењу не само националне већ и регионалне и глобалне безбедности. Стратегија је, пре свега, иманентна стању, улози, капацитетима и пројекцији актуелног и будућег развоја Србије. Политика актуелне власти треба да представља вољу и потребу бирача који су гласали за њу па је за претпоставити да не би требало да буде велике разлике између ставова грађана и актуелне власти, бар када је у питању демократски изабрана власт. У супротном може доћи до настанка безбедносних изазова, претњи па и ризика.

Савремена друштвена кретања су обележена динамичним променама у међународним односима, које наговештавају да ће се, поред постојећих, појављивати и нови изазови, ризици и претње безбедности, на које је потребно правовремено и адекватно реаговати. Због тога, „Стратегију националне безбедности”, односно целокупни безбедносни капацитет, треба благовремено прилагођавати условима у којима се имплементирају сви утицајни фактори на организацију, функционисање и стање безбедности, а у функцији заштите националних интереса....² На-

¹ *Стратегија националне безбедности Републике Србије*, 2. април, 2009. година

² Ибидем

ведени ставови Стратегије националне безбедности су допринели настанку иницијативе за истраживањем ставова о интересима везаних за, пре свега, савремена политичка збивања, ставове (поверење) према државним институцијама, ставове о информисаности о националној безбедности и проблематици безбедности, како унутар земље тако и проблематици националне безбедности која је везана тј. која се односи на међудржавну, регионалну и глобалну безбедност.

Добијени резултати, иако их нисмо у могућности поредити са резултатима добијеним из неких ранијих истраживања ипак могу послужити као оријентациони оквир унутар кога могу деловати креатори нових законских решења у области политике националне безбедности Србије као и политички актери, а нарочито политичке институције у процесу будућег осавремењивања целокупног система националне безбедности Србије. Постављено је укупно четири анкете по 25 питања у оквиру којих је било додатних питања. Добијени резултати су из прве две спроведене анкете, односно анализа добијених одговора из прва два упитника.

У том смислу индикативан је став анкетираних студената, односно степен њихове заинтересованости и информисаности о политичким збивањима у земљи. Анализа добијених одговора указује на чињеницу да је по питању сопствене заинтересованости за политичку ситуацију у земљи 68 % анкетираних, а по питању информисаности о истој је 72 % анкетираних. Ова разлика између заинтересованих и информисаних анкетираних студената се највероватније може објаснити да се анкета спроводила на факултетима друштвених наука. Свакако једна од релевантних чињеница представља и начин доласка до разних информација и обавештености анкетираних. Тако највећи број анкетираних истиче да потребне информације о политичким и другим дешавањима у Србији добијају преко мас-медија³. Тако 85 % анкетираних разне информације добија преко мас-медија, 9 % преко политичких партија и 6 % на неки други начин. Ово је индикативно, пре свега, што се „масовним медијима шире поруке и премошћава просторна дистанца између комуникатора и реципијента, с тим што је комуникатор увек официјална институција масовног информисања, а реципијенти расејана маса анонимних појединаца и група; тако да се истовремено може водити комуникација међу просторно удаљеним реципијентима како у националним, тако и континенталним, односно интерконтиненталним и космичким размерама”⁴.

³ Мас-медији су штампа, радио, фотографија (плакат), филм, телевизија и интернет

⁴ Тома Ђорђевић, (1989) Теорија масовних комуникација, Београд, стр. 113

Међутим, од не малога значаја овом приликом је и реалност да „развој мас-медија показује да су велики државни медијски системи више у функцији странака на власти, него грађана чијим се интересима декларативно покоравају”.⁵

	изразито	средње	не информисан
Интерес	25 %	68 %	15 %
Информисаност	20 %	72 %	8 %
Жеља за учешћем	15 %	28 %	57 %

Табела 1. *Процена личног интереса и информисаности за политичка догађања*

Јасно се уочава да највећи број анкетираних (68 %) очекује неку „корист” у условима актуелне политичке и привредне ситуације у земљи. Међутим, чини се нарочито индикативним став анкетираних (72 %) о сопственој информисаности о актуелним дешавањима у земљи и у међународној заједници. Поређењем ових резултата може се закључити да анкетирани имају позитиван став – веру у будући развој земље.

Студентима је била понуђена могућност да оценом од 1 до 3 (ни-мало до одлучујуће) оцене поверење у неке од државних институција, а одговори су такође приказани у процентима

	нимало	мало	средње	много	одлучујуће
Полиција	12 %	20 %	19 %	26 %	23 %
Војска	8 %	12 %	27 %	20 %	33 %
Службе без-бедности	30 %	35 %	15 %	8 %	12 %

Табела 2. *поверење у државне институције 2010/2011. година (у %)*

Из приложене табеле се недвосмислено може закључити да, по мишљењу студената, Војска Републике Србије ужива највеће поверење код анкетираних.

Међутим, значајан је и податак о ставовима (поверењу) према полицији јер је сасвим очигледно да се повећало поверење у полицију ма-да се при томе примећују осцилације у вези ставова. Ове осцилације нарочито су везане када се ради о неким акцијама (интервенцијама) полиције као нпр. према демонстрантима, обезбеђивању спортских до-

⁵ Живојин Ђурић, Драган Суботић,(2009) Медији, јавно мњење и политика, ИПС, Београд, стр.51

гађаја, учесника неких протеста итд. а што се директно може повезати са мањом или већом (адекватном) применом силе од стране полиције као и емоционалне повезаности са учесницима против којих полиција интервенише. Такође, схватања су таква да полиција представља главног носиоца у борби против корупције међутим, ставља јој се озбиљна примедба, односно њена недовољна ангажованост (немогућност) сузбијања корупције и уопште борба против криминалитета код нас. С друге стране и поред тако изнетог става о полицији и даље иста ужива најзначајнију државну институцију у борби против корупције јер, по мишљењу анкетираних, та улога се ставља у искључиву надлежност полиције којој се у тој борби даје објективно велико поверење. Осим тога и највећа су очекивања у тој борби управо од полиције.

Међутим, видни су резултати „одвајања” полиције од политике и стављања у функцију државе и њених грађана што свакако има, по нашем мишљењу, највећи значај у враћање поверења у полицију. Осим тога, још увек је у доброј мери присутно сећање на догађаје и улогу полиције везаних за мартовске догађаје када је имала најмање симпатија и поверење међу студентима и грађанима уопште.

Такође, ови подаци указују да полиција иде у смеру улоге полиције у другим демократским државама. Још увек су неопходне додатне корекције у организацији, улози и њеном функционисању како би проценат поверења од стране грађана Србије у полицију био још већи.

Најмање оцене степена поверења везане су за улогу других безбедносних институција. Међутим, ово из разлога што многи нису упознати са радом па чак и са називом тих институција. Ово недвосмислено указује на потребу да безбедносне институције морају узети активнију улогу у процесу јачања укупног безбедносног капацитета Србије, а њихов рад се мора знатно више експонирати јавности.

	нимало	мало	средње	много	одлучујуће
Председник	10 %	10 %	40 %	22 %	28 %
Скупштина	5 %	22 %	33 %	23 %	17 %
Влада	8 %	28 %	34 %	19 %	11 %
Војска	24 %	19 %	35 %	11 %	11 %
Полиција	6 %	18 %	22 %	19 %	35 %
Ост. безб. слу.	31 %	27 %	22 %	11 %	9 %
НВО	47 %	26 %	19 %	8 %	-

Табела 3. Став о доприносу државних институција у остварењу стабилне безбедности

Према основној хипотези истраживања анкетирани студенти најзначајнијим доприносом за стабилну политику, привреду и безбедност земље идентификују Председника Републике Србије, Скупштину Србије, Владу Србије, Војску Србије, полицију...

Чини се да највећи проценат повећања поверења се односи према Војсци Републике Србије јер недавно спроведена контролна истраживања указују да се проценат поверења у војску повећао за скоро 5 % у односу на претходно истраживање. При томе је интересантно изнети да се истраживање спровело свега шест месеци након првог истраживања. Генерално се може закључити да је пораст поверења у војску порастао схватањем да војска нема могућности да чини криминалне радње, као на пример коруптивна дела већих размера, односно да је војска „изолирана” од директног располагања новчаним средствима која се могу злоупотребити. Чињеница је да је контрола трошења од стране војске објективно речено строга, али се свакако не сме пренебрегнути ни чињеница о недовољној транспарентности расподеле и коришћења финансијских средстава унутар других области од значаја за државу. Такође, на овај став поверења студената према војсци највише је утицала перцепција да ситуација, пре свега, везана за Косово и Метохију најмање зависи од војске већ од актуелне политичке власти.

Интересантно је да је став студената према значају полиције у истом истраживању опао на свега 6 % што се може објаснити једино избијањем тј. откривањем нових корупционашких афера и изношењем међусобних оптужби појединих политичара о умешаности у криминалне радње.. Дакле, стално је присутно директно повезивање односно означавање полиције као најодговорнијег субјекта безбедности за борбу против свих облика криминала, односно њихова (не)ефикасност. Такође, и поред кратког временског периода поновљеног (контролног) истраживања може се уочити да се ставови студената релативно често мењају што би се могло приписати директном сазнању о новим корупционашким (криминалним) аферама то јесте о (не)успеху у откривању одређених значајнијих или мање значајних кривичних дела од стране полиције. Немогуће је, а свакако би необјективно било истраживати ставове студената у периоду за и непосредно после одређених полицијских акција спроведених у време, на пример, студентских демонстрација, демонстрација радника итд. што недвосмислено оставља велики утисак на студенте, а што пре свега зависи од начина поступања припадника полиције према демонстрантима.

Допринос Владе кључним оцењује 11 % испитаника, а највероватније због слабе (недовољне) информисаности о раду исте. Ипак, не

може се пренебрегнути ни чињеница да 28 % испитаника оцењује мали утицај Владе на актуелне догађаје што указује и на могућност да допринос Владе студенти оцењују просечном (задовољавајућом) оценом. Овај став свакако је неопходно додатно испитати јер је чињеница да Влада нема могућности за велике „резове” који би довели до великог привредног раста и уопште већег животног стандарда код нас због познатих привредних дешавања у Европској унији, САД, али и у целом свету. Осим тога, очекивања су да сваки „потез” Владе да тренутно и видне резултате побољшања живота. Дакле, оваква оцена утицајности Владе на актуелне догађаје у Србији од стране испитаника свакако заслужује детаљнија истраживања и појашњења којима би се могао на валидан начин оценити рад исте, а пре свега би то морало бити уз ангажовање стручњака из области економије. Свакако је овом приликом индикативна и чињеница коју су испитаници истицали да је Влада у „сенци” политичара, а највише председника Републике Србије. Чини нам се ипак да се овде ради о (не)могућности Владе да се одупре многобројним, пре свега, привредним проблемима, проблемима везаних за Косово и Метохију при чему делатност исте остаје само на декларативном нивоу. Очекивања од Владе у решавању актуелне, пре свега, привредне ситуације у земљи објективно је веома велика, пре свега, због саме озбиљности ситуације у коме се земља данас налази. Због тога се највећи (не)успех и (не)могућност утицаја актуелне Владе огледа кроз немогућност спречавања настанка кризе у привреди, на настанак великог броја отпуштених радника, гашење великих, а нарочито средњих и малих предузећа, било приватних или државних, постављање неадекватних стандарда (услова) за финансирање студирања из буџета (ово нарочито) итд. Индикативна је и чињеница да Влада, по мишљењу анкетираних, нема адекватан програм за збрињавање (помоћ) особама који су остали без посла, предузећима која су у стечају итд. Чини се ипак да је на овакав став студената према Влади значајно допринело (не)чињење исте по питању кризе везане за Косово и Метохију. Истине ради, по овом питању су подељени ставови студената, али преовлађује схватање студената да је Влада требала бити много више (директније) укључена у решавање ове проблематике.

Свакако је индикативна чињеница да је утицај Председника Републике Србије на актуелне догађаје оцењен од 28 % испитаних као одлучујућа. При томе је такође значајно и да је 10 % од стране анкетираних, утицај институције Председника оценило од малог значаја. Чини нам се да су овакве оцене дали они испитаници који су сматрали да је по питању Косова и Метохије требало предузети радикалније мере као и

они који сматрају да политика председника нема утицаја на стање привреде у земљи. Но, оцена о средњој утицајности Председника на актуелна збивања у земљи од стране 40 % испитаника даје нам за право да сматрамо да анкетирани студенти у суштини рад Председника у актуелним условима оцењују позитивном оценом. Несумњиво се ради о значајнијем броју испитаника који су се „идентификовали” са ставом Председника да решавање проблема у вези Косова и Метохије треба да се одвија првенствено политичким преговарањима, а да привредну проблематику у земљи треба решавати sukcesивно, односно да актуелни Председник Републике Србије релативно успешно врши своју улогу у постојећим условима у којима се Србија налази данас. При томе свакако је од значаја да није долазило до сукобљавања на релацији Председник – Влада као ни у односу са другим државним и демократским институцијама.

Изнаенађујући је став анкетираних по питању утицајности безбедносних служби из кога се може закључити да студенти не познају, тачније веома слабо познају безбедносне службе које идентификују у великом броју случајева са полицијом. Уз ограду да можда питање није било јасно, стиче се утисак да студенти пренебрегавају или чак потпуно занемарују рад правосудних органа, царине, безбедносних агенција па стога није неопходно додатно образлагати став испитаника, осим процентуално да 31 % испитаника утицај ових служби на актуелна дешавања у земљи оцењује као минималним, 22 % оцењује као средњим и 9 % одлучујућим. У суштини испитаници су утицај безбедносних служби оценили средњом. Чини се да је овакав став испитаника због оних који су безбедносне службе идентификовали са улогом правосудних органа у борби против корупције и органима којима се може свако обратити у циљу испуњења својих законских права (код нас су нарочито многобројни судски процеси везани за радне спорове, приватизацију итд.). Међутим, остаје да се детаљније утврде разлози не (пре)познавања других безбедносних институција у земљи изузев полиције, правосудних органа, БИА-е. Чини нам се ипак да је перцепција рада осталих безбедносних институција заиста од стране студентске популације толико незапажен (без утицајан) да га убудуће и не треба анализирати, а што је са аспекта објективности свакако мало вероватно.

Ставови студената по питању доприноса институција за улазак Србије у НАТО

Са аспекта научне заинтересованости ово представља једно од интересантних истраживања данас код нас. Ово тим пре што захваљујући медијима стичу се различити ставови код грађана Републике Србије о њеном уласку у ову војну организацију и доприносу (залагању) представника институција или лидера политичких партија. Ово тим пре што је Србија већ постала чланица „Партнерства за мир”, а по питању тог чланства и данас очигледно постоје велике разлике у ставовима грађана па тако и код студената по овом, не од малог значаја питања за Србију. Обзиром да смо већ чланица „Партнерства за мир”, ставови студената су и изражајно подељени, а већи број студената се изјаснио и против тог чланства. Чињенца је да на ставове, или тачније речено променљивост ставова студената према неким значајним догађањима, у највећој мери утицај остварују медији. Опште је познато да „у кампањама, било да су предизборне или перманентне, новац се троши на испитивање јавног мњења, штампаних пропагандних материјала, за теренску кампању и израду видео спотова (клипова). Ипак највише пара захтева ТВ реклама”.⁶

За чланство	Нема став	Против чланства
9 %	2 %	89 %
Корисност	Нема став	Бескорисност чланства
6 %	/	94 %

Табела 4. Ставови о чланству Републике Србије у „Партнерству за мир”.

Табела 4. Недвосмислено указује да анкетирани студенти не подржавају већ остварено чланство Србије у „Партнерству за мир”, а овај став нарочито потврђује и њихов изражен став о бескорисности овог чланства. Међутим, објективности ради анкетирани нису знали да одговоре на додатна питања у вези познавања функционисања и организације овог савеза што нам даје за право да закључимо да су анкетирани под утицајем прошлих догађања на нашем простору, односно под утицајем агресије на СРЈ од стране држава чланица НАТО од којих су неке и у „Партнерству за мир”. Такође, анкетирани не препознају шта је то добро што Србија добија овим чланством, али такође најчешће истичу да Србија и то чланство мора да плати у условима садашње привредне ситуације у земљи.

⁶ Славиша Орловић, (2002) Политичке партије и моћ, Агора, Београд, стр. 178.

	За чланство	Против чланства	Без утицаја	Немам став
Председник Р. Србије	79 %	7 %	4 %	10 %
Министарство одбране	86 %	2 %	5 %	7 %
Народна скупштина	74 %	8 %	9 %	9 %
Политичке партије	39 %	35 %	2 %	24 %
Лидери пол. Партија	41 %	39 %	4 %	16 %
Српска прав. црква	14 %	57 %	17 %	12 %

Табела 5. Перцепција доприноса чланству у НАТО

Резултати анкетирања из табеле 5. могу у извесном смислу послужити и као контролно истраживање које указује на валидност добијених резултата о перцепцији улоге институција у Србији по питању вођења њене спољне и унутрашње политике. У великој мери се добијени резултати подударају јер указују на чињеницу да студенти недвосмислено препознају и идентификују главне носиоце политике Србије. Слични резултати су добијени и у неким другим табелама којима се „препознају” (идентификују) главни носиоци свеукупне државне политике, како унутрашње, тако и оне спољне.

Ипак, ови резултати нам указују да су анкетирани чврсто одређени да Србија мора бити војно неутрална, односно да јој не треба чланство у НАТО-у.

	За	Против	Неопредељено
Потреба за референдумом	72 %	26 %	2 %
Потреба за чланством	16 %	81 %	3 %
Потреба залагања политичара за учлањење Србије	6 %	89 %	5 %

Табела 6. Став о политици чланства Србије у НАТО

Дакле и резултати из табеле 5. се могу узети као релевантни јер је одговор студената по питању потребе чланства Републике Србије у НАТО-у недвосмислен. У оба питања студенти недвосмислено, пре свега, траже да се грађани Србије питају о ставу за овим чланством, а такође је сасвим лако закључити какав је њихов став, односно анимозитет према овом пакту. Оно што овде објективно није било могуће изнети представљају одговори (мишљења) анкетраних о НАТО пакту, а односе се на често ратовање истих против суверених држава, немогућност оправдања његовог војног ангажовања у неким државама, бруталност

истих у тим дејствима, употреба недозвољених средстава и оружја, метода и начина ратовања итд. Свакако нам се од значаја чини указати на ставове анкетираних о неразумевању појединих политичара на челу са актуелним министром одбране о отвореном залагању за улазак Србије у НАТО. У том контексту ништа мање није изражен анимозитет према „војним аналитичарима” „медијским аналитичарима” и другим војним коментаторима који „препоручују” тј. залажу се за чланство Србије у НАТО пакт. Дакле ови одговори се чине валидним јер се у свету десило неколико ситуација који су могли (по нашем мишљењу) битно да утичу на пораст позитивних ставова према пакту као на пример, повлачење овог војног савеза из Ирака у коме је остављено стање анархије, учестале и провидне претње Ирану због наводне изградње нуклеарног оружја, става САД према Косову и Метохији итд. Међутим, анкетирани су у великом проценту на постављена питања дали готово идентичне одговоре. Занемарљив је број неопредељених (5 %) јер чини се да они верују нашим политичарима (представницима) али да и они углавном не одобравају ово чланство.

Такође, чине нам се индикативним одговори о евентуалном чланству у неку другу војну организацију, на пример, када би исту организовала Русија. Међутим, ови резултати ће бити изнети другом приликом, али је евидентно да анкетирани уопште не налазе потребу за чланством Србије у било коју војну организацију, војне савезе и сл. Можда је овом приликом упутно истаћи и чињеницу да су ставови анкетираних према војним савезима знатно егзактнији и објективнији у односу на друге државе из окружења где је заинтересованост према НАТО-у у великом опадању јер код нас те „симпатије” према НАТО-у, процентуално исказано, код младих никада није ни било у већим процентима. Дакле, уопштено се може говорити о тенденцији пада поверења у државне институције и политичаре који заговарају тј. виде Републику Србију у безбедносној архитектури као што је војни савез - НАТО. У том смислу анкетирани, процентуално изражено, веома су уједначено профилисани против залагања политичара или неке од државних институција (89 %) за чланство у војним савезима. Међутим, чињеница је да улога НАТО-а данас релативно брзо опада, не само код нас већ и у другим државама света што у извесном смислу указује на објективност изражених ставова. Интересантан је став студената да у циљу демократског развоја Србије треба организовати референдум по питању уласка у војне савезе, а нарочито у НАТО. Овом приликом се индикативним чини истаћи барем сентенцијално да се анкетирани студенти противе уласку у НАТО из неколико кључних разлога међу којима су најизра-

женији страх од постављања и присуства војних база на територији Републике Србије услед чега може доћи до угрожавања њене безбедности, животне средине, потреба великог финансијског издвајања за то чланство као и због веровања да би наши војници учествовали у ратним мисијама у другим државама у циљу остварења само интереса САД. При томе би наша земља и наши војници били изложени дејствима не само нападнуте државе него и терористичким акцијама међународног карактера усмереним против, пре свега, САД. Због тога нам се чине посебно интересантним, резултати будућих истраживања о ставовима младих према демократским институцијама и демократском систему Републике Србије који би требало да има „слуша“ за тежње и жеље сопствених грађана. Ово и због чињенице да смо земља са изграђеном демократијом и да је познато да је „свака организација хијерархија, а свака хијерархија подразумева однос надређености и подређености. За Ф. Нојмана је свака група, која се налази у борби за моћ, хијерархијски структурирана. Што је група већа, то је хијерархија ригорознија, односно, „растуће хијерархизирање води концентрацији моћи на врху“.⁷ Дакле, у демократској Србији полазећи од става да свака власт има пирамидалну структуру од широке основе на дну до шпица на врху чију потврду је могуће наћи и код Моске који уочава да су „на дну пирамиде (пирамиде политика) масе – народ, затим средњи слојеви и на врху управљачка класа“.⁸

Ставови студената по питању доприноса институција за улазак Србије у ЕУ

Обзиром да се у мас-медијима веома често износе ставови председника Републике Србије, премијера и чланова владе, лидера појединих странака, али и о постојању супротних ставова и размишљања о потреби уласка Србије у Европску унију, чинило нам се логичним приказати неке од ставова студентске популације. И овом приликом нам је била интересантна заинтересованост студената за актуелну политику Србије по питању њеног уласка у Европску унију. Чињеница је да су анкетирани студенти тражили додатна појашњења, питања, иако су питања била недвосмислена (веома јасна). Ово, вероватно из разлога што код анкетираних, појединачно, постоји двоструки став и заинтересованост према Европској унији. Тако се јасно примећује да су студенти релативно изнад очекиваног просека, у позитивном смислу, по питању

⁷ Франц Нојман, (1974) Демократска и ауторитарна држава, Напријед, Загреб, стр. 76

⁸ Триво Инђић, (1985) Успон маса, ИССО Србије, Београд, стр. 38

њихове заинтересованости за Европску унију и активности наше политичке власти за евроинтеграцијама.

Ставови студената о заинтересованости по питању евроинтеграција могу се приказати процентуално као: веома заинтересовано 33 %, слабо заинтересовано 36 %, незаинтересовано 31 %. Овом приликом нам се чини значајним истаћи чињеницу да су анкетирани имали жељу (потребу) за појашњавањем одређених актуелних питања у вези Европске уније што указује (по нама) да исти нису у довољној мери информисани о систему Европске уније и животу у њој, а што нас индиректно наводи на закључак да анкетирани нису у довољној мери упознати са радом и улогом наших институција у интеграционим токовима. Међутим, чињеница је да ипак код нас постоји релативно много начина да се сазна готово сваки одговор на питања о Европској унији, што значи да се ради највероватније о незаинтересованости дела анкетиране популације. Индикативни су свакако одговори по питању обавештености и познавању рада наших институција на евроинтеграцијама, а свакако је од не малог значаја и чињеница да рад демократских институција и политичких представника Србије студенти најчешће прате путем мас-медија. Међутим, „проблематика масовних комуникација је колективитет кога карактеришу заједничко поље интересовања, упражњавање идентичног облика понашања као и отвореност ка активностима усмереним на заједничке циљеве”.⁹

	Највећи допринос	мали допринос	не доприноси
Председник	69 %	18 %	13 %
Влада	38 %	41 %	21 %
Лидери полит. парт.	22 %	49 %	29 %
Скупштина РС	25 %	38 %	37 %
Локална самоупр.	9 %	16 %	75 %

Табела 7. Доприноси евроинтеграцијама у % .

Дакле, из табеле 6. се може недвосмислено закључити да у процесу евроинтегрисања највећи утицај има актуелни Председник Србије и Влада Србије. Овде је неопходно истаћи да највећи проценат одговора о највећем утицају Владе ка интеграцијама се односи на рад (доприносе евроинтеграцијама) актуелног Министра иностраних послова, а не на премијера како се то очекивало. Међутим, појединачни рад чланова актуелне Владе Републике Србије није уопште анализиран из објектив-

⁹ Драган Суботић, (2003) Медији и спорт, Београд, стр. 15

них разлога, а пре свега нам се чинило да нису сви министри, објективно говорећи, у истом положају (са могућностима) по питању евроинтеграција. Међутим, и по питању евентуалног уласка Републике Србије у Европску унију анкетирани су у највећем проценту изнели став да је и о овом питању потребно расписати референдум како би сами грађани на демократски начин изнели свој став о потреби евроинтеграција.¹⁰ Ради се о односу демократских принципа и начела развоја и функционисања код нас.

Оно што би требало истражити, а овом приликом то из објективних разлога није било могуће јесте утицај тј. могућност утицања масмедиа на ставове младих и уопште на ставове грађана Републике Србије према интеграцијама у наднационалне савезе, али и утицаји на оцену рада демократских институција у Републици Србији као и на ставове према политичким странкама и њиховим лидерима и њиховом раду и доприносу интеграцијама. Стиче се утисак да су анкетирани на нека питања давали одговоре иако нису могли да кажу (наведу) неку од конкретних активности оних за кога су дали одређено мишљење (став). Управо из тих разлога ћемо у будућности спровести (поновити) анкету односно проверити ставове студената по додатним питањима. Ово и због изражених ставова о доприносу и улози локалне самоуправе у процесу интегрисања у наднационалне савезе, а које нису могли образложити (поткрепити) конкретним чињеницама. Дакле, очигледно је да анкетирани желе да изнесу своје ставове али нису довољно информисани о ономе о чему се изјашњавају.

Резиме

Очигледно је да највећу информисаност о политичким дешавањима у Републици Србији анкетирани студенти стичу преко медија. Међутим, иако дешавања на политичкој сцени у нашој земљи не прате редовно, нису необавештени о најзначајнијим проблемима и значајним догађањима. Оваква констатација о обавештености се односи и на политичка и друга дешавања не само код нас већ и у другим државама. Јасно изражавају свој став према интеграцијама, односно у значајним процентима имају јасно дефинисане своје ставове, а нарочито по питању улас-

¹⁰ Чињеница је да је већина нових чланица Европске уније одлуку о уласку у Европску унију препустила одлучивању својих грађана путем референдума, што је одлучено најчешће двотрећинском већином за улазак. Од 1995. године до 2007. године Европска унија је добила петнаест нових чланица. Само на Кипру, у Бугарској и Румунији нису организовани референдуми по питању уласка у Европску унију.

ка Србије у Европску унију и НАТО. Такође, јасно су профилисани у смислу сопствених ставова о капацитетима демократских институција у Србији. Тако се, захваљујући јасном процентуалном одређењу, може јасно одредити став анкетираних према улози и доприносу појединих демократских институција према учлањењу наше земље у наднационалне организације или војне савезе, а нарочито у НАТО.

Такође, могуће је закључити на основу анализираних добијених резултата анкета, да се јасно уочава одређена проблематика везана за демократске институције код нас односно, за њихову улогу и допринос развоју демократије у Републици Србији. Многе проблеме остваривања бржег развоја Србије вежу управо за унутрашњу (политичку и привредну) проблематику у Србији тј. за проблеме везане управо за одређене институције у Републици Србији које су због тога и рангиране према утицајности од стране анкетираних. Као снаге у друштву које се највише залажу за улазак Србије у ЕУ и НАТО, анкетирани студенти на првом месту виде актуелну политичку и државну власт у земљи. Међутим, јасно се уочава да и сами себе виде у улози оних који могу знатно допринети развоју земље, али њихове могућности нису искоришћене. Као снаге које се противе евроинтеграцијама анкетирани препознају у појединим политичким партијама и Српску православну цркву. Међутим, овом приликом је нарочито индикативан став анкетираних о потреби расписивања референдума о питањима која су нарочито важна за будућност земље, а нарочито о питању учлањења Републике Србије у Европску унију и евентуалног чланства у НАТО. У извесном смислу могло би се по овим питањима говорити и са аспекта одступања појединих политичара па чак и неких државних институција од демократских принципа тј. изградњи Републике Србије на демократским принципима.

Ово недвосмислено указује да су ставови анкетираних студената по питању перцепције улоге демократских институција у земљи, политике и интереса земље итд. релативно јасно профилисана, како код анкетираних студената у Нишу тако и у Новом Саду. Управо ова чињеница у извесној мери добијене резултате анкете чини валидним и поткрепљује једну од наших теза о идентичним ставовима студената према политици и актуелним дешавањима код нас, без обзира у ком делу земље се налазе. Међутим, због очигледног утицаја значајнијих повремених догађања на њихове ставове, у мањој или већој мери анкета раће ће бити поновљено након парламентарних избора у Србији 2012. године како би се добили одговори на још већи број питања, а истовремено како бисмо утврдили валидност већ добијених резултата са спроведене анкете.

Литература:

1. Vujević Miroslav, Uvođenje u znanstveni rad, Informator, Zagreb 1998. godina
2. Vukadinović Radovan, Međunarodni politički odnosi, Barbat, Zagreb, 1998. godina
3. Grizold Antun Tatalović Siniša Cvrtila Vlatko, Savremeni sistemi nacionalne sigurnosti, FPZG, Zagreb 1999. godina
4. Damjanović Mijat, Demokratija epizodna misterija, Megatrend, Izazovi 20. veka, Službeni glasnik, Beograd, 2011.godina
5. Đorđević Toma, Teorija masovnih komunikacija, Beograd, 1989.godina
6. Đurić Živojin Dragan Subotić, Mediji, javno mnjenje i politika, IPS, Beograd 2009.godina
7. Đurić Živojin Subotić Dragan, Menadžment političkim sukobima,IPS, Beograd, 2010.godina
8. Đurić Živojin Subotić Dragan, Reosmišljavanje javne politike, uprave i administracije u Srbiji,- knjiga 2, IPS, Beograd, 2009.godina
9. Indić Trivo, Uspon masa, IICSSO Srbije, Beograd, 1985. Godina
10. Kasapović Marijana, Demokratska tranzicija i političke stranke,FPZG, Zagreb 1996. godina
11. Malešić Marijan Nacionalna i međunarodna bezbednost, FDV, Ljubljana, 2000.godina
12. Nojman Franc, Demokratska i autoritarna država,Naprijed, Zagreb, 1974. Godina
13. Orlović Slaviša, Političke partije i moć, Agora, Beograd, 2002. godina
14. Strategija nacionalne bezbednosti Republike Srbije,
15. Subotić Dragan, Mediji i sport, Beograd, 2003.godina
16. Turen Alen, Nova paradigma – za bolje razumevanje savremenog društva, , Izazovi 21. Veka, Službeni glasnik, Beograd, 2011. godina
17. Turen Alen, Nova paradigma- za bolje razumevanje savremenog društva, Izazovi 21. vekaSlužbeni Glasnik, Beograd, 2011.godina

Perception of some democratic Republic of Serbian building

Summary: It is evident that most information on political developments in the Republic of surveyed students gain through the media. However, while developments in the political arena in our country do not follow a regular basis, are not ignorant of the most significant issues and important events. This statement of awareness also applies to political and other events not only here but in other states. Clearly express their attitude towards the integration, or in significant percentages have clearly defined their positions, especially on the issue of Serbia's entry into the European Union and NATO. Also, clearly profiled in terms of their own attitudes about the capacity of democratic institutions in Serbia. So, thanks to a clear commitment percentage, is

clearly identified respondent's attitude towards the role and contribution of the democratic institutions of our country's membership in supranational organizations or military alliances, especially NATO. It is also possible to conclude from the results analyzed surveys to clearly sees certain issues related to democratic institutions in our country and for their role and contribution to the development of democracy in Serbia. Many of the problems of achieving faster development of Serbia bind specifically to the internal (political and economic) problems in Serbia, ie. for problems related specifically to certain institutions in Serbia who are therefore ranked according to their impact and by the respondents. As the forces in society that are most committed to Serbia's EU and NATO, the students surveyed in the first place to see the current political and state power in the country. However, it is evident that both see themselves in the role of those who can significantly contribute to the development of the country, but their opportunities are not exploited. As the forces that oppose European integration surveyed recognize the individual political parties and the Serbian Orthodox church. However, this opportunity is especially indicative of the need to position respondents hold a referendum on issues that are particularly important for the future of the country, especially on the question of joining the Republic of Serbia into the European Union and possible membership in NATO. U a sense one could speak on these issues and deviations in terms of some politicians and even some state institutions from democratic principles, ie. Construction of the Republic of Serbia on democratic principles. This clearly indicates that the attitudes of students surveyed in terms of perception of the role of democratic institutions in the country, policies and interests of the country and so on. relatively clearly profiled, as the students surveyed in Nis and Novi Sad. It is this fact to some extent the results of the survey makes a valid and supported by one of our thesis students on identical attitudes towards politics and current events in our country, no matter which part of the country they are located. However, the apparent impact of significant events in their part-time positions, to a lesser or greater extent, surveys will be repeated after the parliamentary elections in Serbia, the 2011 - 2012.th years to get answers to even more questions, while in order to determine the validity of the results already obtained with the survey.

Key words: political institutions, integration, attitudes, capacity, security, democracy